

8. tematický okruh: Frankonská notace

8.1 Teoretické prameny

Magister Franco de Colonia: Ars cantus mensurabilis (Couss I, 117)

Walter Odington: De speculatione musice (Couss I, 182)

Petrus de Cruce: Tractatus de tonis (Couss I, 282)

8.2 Hudební prameny

Codex Montpellier H 196 , sv. VII-VIII (13.stol.)

Codex Las Huelgas (13.stol.)

Roman de Fauvel (13.-14.stol.)

8.3 Frankonský notační systém

8.31 Fugurae simplices – ordinatio figurarum

8.32 Ligatury – proprietas – perfectio – cum opposita proprietate (c.o.p.)

8.4 Petrus de Cruce

Punctus divisionis – problematika přepisu

Přepis: Apel NPM, faks. 64

Zvuková ukázka: Petrus de Cruce, moteto „Aucun on trouvé – Lonc tans –Annunciantes“

Petrus de Cruce:
Moteto: „Aucun ont trouvé- Lonc tans –Annunciantes „

Willi Apel: Die Notation der polyphonen Musik, s. 354
 (Montpellier H 196, fol. 278r, 278v)

Heinrich Bessler – Petr Gülke: Musikgeschichte in Bildern III/5, s.52
 (Turin, Biblioteca Reale, Vari 42, fol 14r, 15v)

The image displays a musical score with three staves. The top staff is the vocal line with lyrics in French script. The middle staff is a basso continuo line. The bottom staff is a basso continuo line. The lyrics are: "Aucun ont tro-vé chant pur u - sage, Mais a moi en doune o-choi - son Amours qui resbaudist mon coura - ge, Si que m'es - tuet fai - re chan - Lonc - - - tans me suis te - nu de chan - - - ter Annunciantes çon Car a - mer me fait da - me be - le e sa - ge. Et de bon re - non, Et je qui li ai fait hou - mage, Pour lui de joi - e me - ner Car". The notation includes various note values, rests, and ornaments. There are some circled numbers (5, 7, 10) above the notes, possibly indicating fingerings or specific rhythmic values.

Hucui ont trouet chan p
 onc tens me
 usage mais a moi en done a
 su tenuis de chan
 caison ain ki tēlaudist mū corā
Annuntiantes.

ge li ki li moi suer faue chā
 teir mais oi ai tai
 chon carameur moi fait da
 son de ioie meneu
 me telle et sage et de buen re
 car bune amur me
 nom et ie ki li ai fait homa
 fait desueir la muel
 ge pū li seuit tot mun esg
 en lēngue com puill
 ge de loiaul cuer sens penser unison chanterai car
 de li tieng un c li douch ertage ke ioie nai se de ce nō

Binaria

Typus	— / —	— / —	Wert
2			<i>B L</i>
s2			<i>L L</i>
2s			<i>B B</i>
s2s			<i>L B</i>
o2			<i>S S</i>
			<i>—</i>

Ternaria

Typus	— / —	— / —	— / —	Wert
3				<i>B B L</i>
s3				<i>L B L</i>
3s				<i>B B B</i>
s3s				<i>L B B</i>
o3				<i>S S L</i>
o3s				<i>S S B</i>

Franconische Notation

FAKSIMILE 64

P atriem omnipotētem factōre celi et terre uisibiliū
omniū et īuisibiliū f. unū dnm̄ ih̄m xp̄m̄ filiū d̄i
unigenitū Et ex patre natū ante om̄ia secula Deum
de deo lumen de lumine deum uerum de deo uerū
rum non factū substantialem patri ꝫ quē oīa facta sūt
factore et unū deū ge
nitē

Codex Huelgas, Kloster Las Huelgas bei Burgos (13. Jh.), fol. 165'

Figurae simplices

Znak							
Název	Duplex longa (Maxima)	Longa perfecta	Longa imperfecta	Brevis altera	Brevis recta	Semibrevis major	Semibrevis minor
Metrická hodnota	6 tp	3 tp	2 tp	2tp	1 tp	2/3 tp	1/3 tp
Přepis v 3/4 taktu							
Přepis v 9/8 taktu							

Ordinatio figurarum (pravidla pro kombinace - vztah L + B)

- 1) Longa je perfektní, jestliže za ní následuje opět longa, popř. 2 nebo 3 breves.
- 2) Jestliže za longou následuje 1 brevis, popř. více než 3 breves, potom první z nich longu imperfektuje a ostatní breves vytvoří skupinky po třech.
- 3) Jestliže zůstávají dvě breves, potom dochází k alteraci druhé. Jestliže zůstane jedna brevis, potom imperfektuje následující longu.
- 4) Jestliže mají být skupiny breves jiné než tříčlenné, naznačuje jejich počet v uskupení tzv. **signum perfectionis**, které má podobu krátké čárky (tractulus).

Pravidla pro čtení ligatur

Typ ligatury		Ligatura	
		vzestupná	sestupná
cum proprietate	B ----	Initialis je bez nožičky	Initialis má nožičku po levé straně dolů
		Initialis je s nožičkou po levé straně dolů	Initialis je bez nožičky
sine proprietate	L ----	Finalis obrácena vlevo (do ligatury)	Finalis je kvadrátní a bez nožičky
		Finalis je obrácena vpravo (ven z ligatury)	Finalis je kosá-šikmá (obliqua)
cum perfectione	---- L		Initialis je s nožičkou po levé straně vzhůru
sine perfectione	---- B		Initialis je s nožičkou po levé straně vzhůru
cum opposita proprietate	S S ----		Initialis je s nožičkou po levé straně vzhůru

1) Pravidla pro noty s nožičkou

- a) Nota s nožičkou vpravo dolů je longa – postavení noty v ligatuře nerozhoduje.
- b) Počáteční nota s nožičkou vlevo dolů je brevis.
- c) Počáteční nota s nožičkou vlevo nahoru a nota po ní bezprostředně následující jsou vždy semibreves (ligatura c.o.p.).

2) Pravidla pro noty bez nožičky

- a) Initialis a finalis u **sestupné** (kl esající) ligatury je vždy Longa.
- b) Initialis a finalis u **vzestupné** (stouhající) ligatury je vždy Brevis.

Poznámka: V případě, že jsou initialis a finalis opatřeny nožičkami, má přednost pravidlo č. 1.

3) Pravidla pro ostatní noty nespádající pod pravidla č. 1 a 2

- a) Všechny prostřední noty v ligatuře (notae mediae) jsou breves, pokud není stanoveno jinak (tj. ligatura c.o.p., zřetelně naznačená longa, zřetelně naznačená maxima).
- b) Finalis u šikmé ligatury (ligatura obliqua) je vždy brevis.
- c) Finalis s dolova obrácenou hlavičkou (dovnitř ligatury) je longa.
- d) Každá nota v ligatuře může být punktována. Tečky se píší nad příslušné noty, u poslední noty za ní.
- e) Dvě noty stejné výše jdoucí bezprostředně za sebou nemohou být zapsány do ligatury.

Toto jsou pouze základní pravidla, která zdaleka nevyčerpávají všechny teoretické možnosti nauky o ligaturách. V teoretické literatuře a v praxi se můžeme setkat s celou řadou výjimek, zejména ve francouzských rukopisech ze 2. pol. a ze závěru 14. století.